

Nr 282.

Af herr **Cederborg**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i aflöningsreglementet för tjänstemän vid telegrafverket m. m.

I nådig proposition nr 96 har Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagt förslag till ändringar i gällande aflöningsreglemente för tjänstemän vid telegrafverket. Förslaget i fråga är föranlett af en framställning från telegrafstyrelsen, hvilken framställning därpå varit föremål för granskning af särskilda inom civildepartementet tillkallade sakkunnige.

Telegrafstyrelsen har till stöd för sin framställning åberopat särskildt de aflöningsförmåner, som efter senaste lönereglering för telegrafverket beviljats personalen vid de två andra stora kommunikationsverken — statens järnvägar och postverket. Äfven de sakkunnige och föredragande departementschefen hafva betonat vikten af att aflöningarna inom dessa tre verk ses i sammanhang, men har just ur denna synpunkt ansetts påkalladt att vidtaga vissa jämkningar och ändringar i telegrafstyrelsens förslag.

I åtskilliga afseenden torde dessa ändringar vara nog så befogade. Men det vill förefalla, som om i några fall och speciellt i hvad angår en särskild grupp af befattningshafvare — *den kvinnliga stationspersonalen* — vissa skäl skulle kunna såväl ur ofvan framhållna synpunkt som eljest anföras emot de beträffande denna grupp föreslagna ändringar och för ett bifall till telegrafstyrelsens förslag därutinnan oförändradt.

I främsta rummet gäller detta aflöningen för *telegrafister*.

Aflöningen för telegrafist utgör för närvarande lägst 1,260 kronor och högst, efter 12 år, 1,800 kronor. Härtill kommer å ort, där lef-

nadskostnaderna äro särskildt höga, dyrortstillägg med tio eller femton procent på aflöningen. Telegrafstyrelsen har nu föreslagit beviljande af ytterligare ett ålderstillägg å 300 kronor att erhållas efter 15 års tjänst.

Detta förslag hafva de sakkunnige funnit sig icke kunna oförändradt tillstyrka, under åberopande därvid särskildt af de kvinnliga postexpeditörernas löneförhållanden. För dessa utgör aflöningen nu lägst 1,500 kronor och högst, efter nio år, 2,100 kronor, hvartill kommer å dyrare orter ortstillägg med tio eller femton procent, dock högst 150, resp. 225 kronor. Den, som ej åtnjuter ortstillägg, erhåller efter tolf år ett extra ålderstillägg å 100 kronor. Att aflöningen sålunda för de kvinnliga postexpeditörerna satts högre än för telegrafisterna, har, enligt hvad de sakkunnige anmärka, sin grund däri att de förra nå ordinarie befattning senare och hafva sämre befordringsmöjligheter. Skulle nu emellertid det af telegrafstyrelsen föreslagna ålderstillägg efter femton år å 300 kronor beviljas, så skulle, enär dyrortstillägget vid telegrafverket är obegränsadt, telegrafist å dyrort kunna nå en slutaflöning, som med ända till 90 kronor öfverstiger en kvinnlig postexpeditörs. Med anledning häraf föreslå sakkunnige dels en uppdelning af det ifrågasatta ålderstillägget på två perioder, så att telegrafist skulle erhålla efter femton år 1,950 kronor och först efter aderton år 2,100 kronor, dels ock begränsning af dyrortstilläggets maximibelopp i enlighet med hvad vid postverket gäller — högst således 225 kronor. Och Kungl. Maj:t har biträdt denna de sakkunniges uppfattning.

Hvad beträffar frågan om de olika befordringsutsikterna, så finnas för de 344 telegrafisterna enligt gällande bestämmelser 100 kommissarieplatser. Emellertid är för närvarande antalet stationer med kvinnliga föreståndare blott 82, och bland dessa finnas 24 stationer af 7:e klass, vid hvilka föreståndarens inkomst icke öfverstiger telegrafists slutaflöning, och hvilka därför mera äro att betrakta blott som trappsteg till stationerna af 6:e och 5:e klass.

Vid postverket hafva de 240 kvinnliga postexpeditörerna enligt gällande bestämmelser befordringsmöjligheter dels till 27 förste postexpeditörsplatser, dels ock tillsammans med den manliga personalen till 100 postmästartjänster af 4:e klass och 76 postmästarplatser af 3:e klass. Hittills har visserligen befordran af kvinnor skett endast till de 27 förste postexpeditörsplatserna och till fem postmästartjänster af 4:e klass. Och, enligt hvad vid senaste lönereglering för postverket framhölls, bör frågan om kvinnas befordran till postmästartjänst i hvarje särskildt fall pröfvas dels ur den synpunkten, huruvida den lediga postmästartjänsten öfverhufvud är af beskaffenhet att kunna uppdragas åt kvinna,

dels med afseende å de sökandes kompetens. Men, enligt hvad generalpoststyrelsen tillika då betonade, var hufvudanledningen, till att kvinnor ej befordrats till postmästartjänster, den, att under de där- förut senast gångna 20 åren nästan icke några kvinnliga sökande till sådana tjänster anmält sig — beroende, efter hvad styrelsen antyder, möjligen på beskaffenheten af de med postmästartjänst förenade göromål, men möjligen äfven därpå att löneförmånerna för kvinnlig postexpeditör varit relativt mera tillfredställande, än som giorts gällande.

Det är sålunda icke uteslutet, att, om de kvinnliga postexpeditörerna mera allmänt sökt och sökte de postmästartjänster, som författningsenligt stå för dem öppna, ett större antal sådana, åtminstone inom 4:e klassen, skulle blifvit eller blifva dem tilldelade. Men vid sådant förhållande kan man ej heller tala om någon afsevärd skillnad i befordringsmöjligheter för kvinnan vid post och vid telegraf.

Någon större betydelse torde ej heller böra tillmätas den omständigheten, att kvinnlig postexpeditör vinner befordran till ordinarie något senare än telegrafist. Enligt hvad från de båda verken uppgifvits, utgör numera extraordinarietiden i medeltal för kvinnlig postexpeditör sex år och för telegrafist fyra år — således en skillnad på blott två år. Vid genomgång af de båda verkens personalförteckningar vill det emellertid synas, som om till och med denna siffra vore väl hög, ty medellängden af extraordinarietiden för de efter år 1900 antagna tyckes vara i fråga om kvinnliga postexpeditörer cirka fem år, i fråga om telegrafister åter cirka fyra $\frac{1}{3}$ år, således icke fullt ett års skillnad.

Äro skiljaktigheterna i de båda nämnda hänseendena mindre betydande, så kan detta icke sägas vara fallet hvad aflöningsförmånerna angår. Begynnelseaflöningen för telegrafist är 1,260 kronor, således 240 kronor lägre än för kvinnlig postexpeditör. Det belopp, 1,500 kronor, som kvinlig postexpeditör når efter 5 à 6 års extra tid, når telegrafisten först efter cirka 10 års tjänstgöring, däraf cirka 4 år som extra. Slutaflöningen är för telegrafist 1,800 kronor men för kvinnlig postexpeditör 2,100 kronor. Och slutaflöningen når telegrafist först efter 12 års, den kvinnliga postexpeditören åter redan efter 9 års ordinarie tjänst.

Telegrafiststyrelsens förslag afser för telegrafisterna ett nytt ålders- tillägg å 300 kronor att erhållas efter femton års ordinarie tjänst. Så- ledes skulle telegrafist först 6 år senare — eller, om extra tiden med- räknas, först 4—5 år senare — än kvinnlig postexpeditör nå samma slutaflöning som denna. Men fortfarande skulle under hela den före-

gående tjänstgöringen aflöningen vid hvarje tidpunkt ställa sig lägre för telegrafist än för kvinnlig postexpeditör.

För att åskådliggöra detta hänvisas till bifogade tabell, utvisande sammanlagda aflöningarna — dyrortstillägg ej medräknadt — å de två olika befattningarna under 35 år eller den tjänstetid, som telegrafist i regel kan nå. Extraordinarietiden har där beräknats till 4, resp. 6 år, hvilket till och med är en något för stor skillnad. Det visar sig där, att äfven om telegrafstyrelsens förslag om ett ålderstillägg å 300 kronor efter 15 års ordinarie tjänst bifalles, så kommer sammanlagda aflöningssumman att utgöra för telegrafist kronor 60,510, men för kvinnlig postexpeditör kronor 64,260, således 3,750 kronor mera. Och äfven om, i enlighet med hvad af telegrafstyrelsen afsetts, någon begränsning af dyrortstilläggets maximibelopp för telegrafist ej vidtages, så blir det plus, som härigenom under 35 års tjänstetid tillkommer henne i förhållande till kvinnlig postexpeditör, icke mera än 1,507 kronor 50 öre, beroende därpå att under den tidigare delen af tjänstgöringstiden, intill dess maximibegränsningen vid posten börjar verka, de högre grundaflöningarna därstädes medföra högre ortstilläggsbelopp. Aflöningssumman för kvinnlig postexpeditör kommer således i allt fall att med mera än 2,000 kronor öfverstiga telegrafists aflöningssumma.

Nämnas må äfven, att i åtskilliga fall till kvinnlig e. o. postexpeditör under de sista extra åren utgår ett arfvode af 1,500 kronor. Skillnaden i aflöningssumma blir då än större.

Med det sagda torde vara ådagalagdt, att äfven vid bifall till telegrafstyrelsens förslag aflöningsförhållandena för kvinnlig postexpeditör ställa sig väl så mycket gynnsammare än för telegrafist, som kan anses betingadt af den verkliga skillnaden i befordringsmöjligheter och extraordinarietid. Ett bifall åter till sakkunniges i den kungl. propositionen upptagna förslag torde få anses innebära en afsevärd rubbning af det lämpliga förhållandet mellan de båda befattningsgruppernas aflöningsförmåner. Särskildt må påpekas, att ett bifall till den kungl. propositionen skulle medföra, att för flertalet telegrafister löneförmånerna under en afsevärd del af tjänstetiden komme att i förhållande till nuvarande inkomst direkt minska i stället för att såsom afsedt varit höjas och följaktligen att ställa sig än ogynnsammare i förhållande till de kvinnliga postexpeditörernas aflöning, än hvad nu är fallet. För de 223 telegrafister, som äro placerade på dyrorter, skulle nämligen följden blifva, att under de sex år, då deras grundaflöning utgår med först 1,650 och sedan 1,800 kronor, aflöningen kommer att understiga den för motsvarande platser och åldersklasser nu utgående med tillhoppa

202 kronor 50 öre för enhvar af dem, som åtnjuta 15 procents dyrortstillägg, och tillhopa 135 kronor för enhvar af dem, som åtnjuta 10 procents dyrortstillägg.

Vid de ofvan gjorda jämförelserna har hänsyn särskildt tagits till befattningshafvare å orter, där dyrortstillägg utgår. Men det får icke förglömmas, att å de orter, där detta ej är fallet, kvinnliga postexpeditörer nå en slutaflöning efter tolf år af 2,200 kronor, medan telegrafist i motsvarande fall äfven enligt telegrafstyrelsens förslag, ej kommer högre än till 2,100 kronor efter femton år. Här blir skillnaden i aflöningssumma under hela tjänstgöringstiden betydligt högre än i de ofvan anmärkta fallen. Detta har äfven af de sakkunniga erkänts, utan att emellertid däraf föranledts något särskildt förslag.

Hvad här ofvan anförts torde få innefatta skäl för att, i fråga om telegrafisternas aflöning, telegrafstyrelsens förslag bör oförändradt vinna bifall. Vidkommande särskildt dyrortstillägget skulle då i § 17 af aflöningsreglementet orden »samt för kvinnlig tjänsteman» o. s. v. till styckets slut uteslutas.

Enahanda skäl tala för en liknande ändring beträffande aflöningen för *vaktföreståndare*.

En tredje punkt, där sakkunniges och Kungl. Maj:ts förslag torde få anses väl hårdt träffa ej blott den kvinnliga, utan äfven den manliga personalen vid telegrafverket, är den ifrågasatta ändringen af aflöningsreglementets § 6, mom. 1, punkt 2.

Telegrafstyrelsen har där föreslagit, att stationsföreståndare, som utan egen ansökning förflyttas till annan station eller hvars redovisningsområde förändras till sin omfattning, må, om och så länge den vid förflyttningen eller redovisningsområdets förändring åtnjutna uppörbdsprovisionen därigenom minskas, kunna af telegrafstyrelsen tillerkännas ersättning härför.

Kungl. Maj:t har, på de sakkunnigas hemställan, föreslagit den ändring härutinnan att ersättningsbeloppet må utgå allenast i den mån sådant kräfvess för bevarande af totala tjänsteinkomsten vid samma höjd som tillföre och sålunda skall, i mån som ålderstillägg intjänas, minskas eller alldeles bortfalla.

Det är gifvet, att tjänstehafvare vare sig män eller kvinnor i allmänhet böra vara skyldiga underkasta sig de förflyttningar, som vederbörande verks intressen finnas fordra. De obehag och kostnader, som en förflyttning medför, måste tjänstehafvaren tåla. En sådan skyldighet är ock stadgad för flertalet statstjänstemän, men alltid med tillägg af innebörd, att aflöningsförmånerna ej skola genom förflyttningen minskas — de aflöningsförmåner nämligen, som tjänstehafvaren vid förflyttningen åtnjuter eller hvilka då äro honom redan tillförsäkrade. Hvad angår de vanliga fasta aflöningsstaplarna lön, tjänstgöringspenningar och ålderstillägg, torde icke af någon ifrågasättas, att minskning i dem skulle få ske genom en förflyttning; den förflyttade är efter förflyttningen berättigad icke blott till det inkomstbelopp, han vid densamma åtnjöt, utan äfven, i lika mån som förut, till de för hans befattning stadgade ännu ej intjänade ålderstillägg. Hvad åter angår sportler är ju numera i allmänhet stadgadt, att tjänstehafvare är skyldig underkasta sig deras minskning eller indragning. Själftva tillvaron af ett sådant stadgande torde dock få anses visa, att utan en sådan bestämmelse vederbörande ej heller i dylikt hänseende skulle vara skyldig tåla någon förlust utan berättigad till ersättning intill det belopp, hvartill sportlerna vid förflyttningen uppgingo. Nu är emellertid förhållandet, att, såsom statsrådet och chefen för civildepartementet riktigt framhållit (sid. 67 i propositionen), uppördsprovisionen i telegrafverket icke har samma karaktär som sportler till andra tjänstemän, utan är en stationsföreståndarna tillförsäkrad aflöning, som åtminstone till en ej oväsentlig del är afsedd att ersätta de andra befattningshafvare tillkommande tjänstgöringspenningarna.» Statsrådet drager ock här af den slutsatsen, att en förflyttning ej får medföra minskning i den uppördsprovision, som vid förflyttningen åtnjutes. Men lika litet får väl erkännandet af denna befattningshafvarens rätt förknippas med någon inskränkning uti de honom i öfrigt enligt stat tillförsäkrade fasta löneförmåner, däribland förmånen af ålderstillägg. Detta är emellertid hvad som sker vid ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag; i den mån den förflyttade intjänar ytterligare ålderstillägg, på hvilka han enligt stat kan göra anspråk, tager man ifrån honom motsvarande belopp af den ersättning, man tillerkänt honom för skillnaden mellan den vid förflyttningen åtnjutna uppördsprovisionen och uppördsprovisionen i den nya befattningen. På detta sätt beröfvar man den förflyttade viss del af den honom i ålderstilläggen tillförsäkrade inkomstökning. För att ådagalägga till hvilka konsekvenser detta leder, må här uppställas ett exempel. Telegrafverket beslutar förflyttning af två likställda stations-

föreståndare, hvilka båda åtnjuta lika stor uppbördsprovision, till andra stationer, hvilka båda ge 500 kronor mindre provision. Af de förflyttade har vid förflyttningen den ene intjänat alla ålderstillägg, den andra åter icke något. Följden blir då, att, ehuru båda enligt stat äro tillförsäkrade samma löneförmåner, och ehuru, enligt hvad i propositionen framhålles, icke någondera af dem bör vidkännas förlust af den intjänade uppbördsprovisionen, den senare kommer att, då han intjänat alla sina ålderstillägg, alltjämt åtnjuta 500 kronor lägre inkomst än den förre. Fasthåller man vid, att uppbördsprovisionen ej är en vanlig sportel utan motsvarar tjänstgöringspenningar, lär ett dylikt resultat icke ur löneteknisk synpunkt kunna anses riktigt.

Icke heller torde en sådan anordning vara tillrådlig ur synpunkten af telegrafverkets ekonomi. Systemet med uppbördsprovision har ju bibehållits vid telegrafverket för att sporra personalens nit just af den anledning, att särskildt telefonuppbördens storlek visat sig i ganska väsentlig mån bero af vederbörande föreståndare personligen. Med telegrafstyrelsens förslag är föreståndare alltid tillförsäkrad ersättning för sin möda, i den mån denna redan gifvit frukt genom influten stegrad uppbörd. Men enligt sakkunniges och Kungl. Maj:ts förslag är detta ingalunda fallet, och därmed riskerar man åtminstone att i viss mån slappa intresset för verksamhetens utveckling.

På grund af hvad nu anförts hemställles:

att telegrafister och vaktföreståndare må, i enlighet med telegrafstyrelsens hemställan, tillerkännas ett nytt ålderstillägg å 300 kronor efter 15 år;

att för telegrafister och vaktföreståndare dyrortstillägg må utgå med högst femton procent af aflöningen, oafsedt dennas belopp; samt

att i aflöningsreglementet för tjänstemän vid telegrafverket § 6, mom. 1, punkt 2 må erhålla den lydelse, som af telegrafstyrelsen föreslagits.

Stockholm den 11 april 1912.

Allan Cederborg.

Bilaga.

Jämförande tabell öfver aflöning för telegrafister och kvinnliga
postexpeditörer.

	Telegrafien.		Posten.	
1:a året.....	960		1,080	
2:a »	1,020	} extra ordinarie	1,080	} extra ordinarie
3:e »	1,020		1,200	
4:e »	1,040		1,200	
5:e »	1,260		1,200	
6:e »	1,260		1,200	
7:e »	1,260		1,500	
8:e »	1,380		1,500	
9:e »	1,380		1,500	
10:e »	1,380	12,060	1,700	13,160, skillnad på de 10 första åren 1,100 kr.
11:e »	1,500		1,700	
12:e »	1,500		1,700	
13:e »	1,500		1,900	
14:e »	1,650		1,900	
15:e »	1,650		1,900	
16:e »	1,650		2,100	
17:e »	1,800		2,100	
18:e »	1,800		2,100	
19:e »	1,800		2,100	
20:e »	2,100	16,950	2,100	19,600, skillnad på 11:e—20:e åren 2,650 kr.
21:e »	2,100		2,100	
22:e »	2,100		2,100	
23:e »	2,100		2,100	
24:e »	2,100		2,100	
25:e »	2,100	10,500	2,100	10,500
10 års aflöningar.....		21,000		21,000
Summan af 35 års aflöning		60,510		64,260

Skillnad på 35 år — 3,750 kr.